

Adoptioerheet ry
Mikonkatu 25
00100 Helsinki

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
Yksityisoikeuden yksikkö

ADOPTIOLAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTAMINEN - LAUSUNTO (OM 16/41/2007,
OM014:00/2008)

Adoptioerheet ry haluaa tuoda esille lausuntonaan adoptiolainsäädännön uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä seuraavaa.

1 YLEISTÄ

Laki on säädettävä myös tulevaisuutta, ei vain nykyhetkeä varten

Adoptioerheet ry pitää adoptiolainsäädännön uudistamista hyvänä ja tärkeänä asiana.

Lapsen edun tulee käsityksemme mukaan ohjata kaikkea adoptioon liittyvää toimintaa. Yhdistyksemme haluaa korostaa sitä, että kansainväliset adoptiot ovat osa lastensuojelua; ilman adoptiota lapset jäisivät synnyinmaihinsa laitoksiin, mitä pidetään lapsen kannalta huonoimpana vaihtoehtona. Sen vuoksi adoptiota ei pidä ajatella pelkästään kansallisesta näkökulmasta vaan laajemmin globaalina lastensuojelutoimintana. Suomi on osa kansainvälistä yhteisöä eikä Suomi voi toimia lastensuojelukentälläkään pelkästään kansallisella tasolla.

Lakia säädettäessä on tärkeää, että ei tarkastella vain tämänhetkistä tilannetta vaan varaudutaan muuttuviin tilanteisiin tulevaisuudessa. Vaikka kansainväliseen adoptioon vapaiden lasten määrä on aivan viime vuosina vähentynyt joissakin Suomen kontaktimaissa, se ei tarkoita, että kehitys jatkuu samanlaisena tulevaisuudessa. Tälläkin hetkellä eri puolilla maailmaa on käynnissä erilaisia kehityssuuntia: toisaalla kansainvälisen adoption tarve on loppumaisillaan ja toisaalla se on alkamassa, ja perheiden tarve valtava. Kansainvälinen adoptio on liittynyt historiallisesti kriisitilanteiden jälkihoitoon, jolloin yhteistyö eri maiden välillä on ollut avain lasten edun toteutumiseksi. Adoptiolakia ollaan säätämässä mahdollisesti kymmeniksi vuosiksi, jolloin joustoa on hyvä löytyä muuttuviin tilanteisiin Suomessa ja maailmalla.

Lapsikauppa ja sekasorrossa olevien kriisialueiden lasten adoptioon välittäminen ovat tuomittavaa toimintaa. On kuitenkin selvää, että mahdolliset kriisit maailmalla voivat tulevaisuudessa lisätä adoptiota tarvitsevien lasten määrää. Tällöin Suomella tulee olla valmiudet tarjota perheitä lapsille, jotka perheitä aidosti tarvitsevat.

Suomeen adoptoitiin vuonna 2010 kansainvälisesti 161 lasta. Tämä on huomattavasti

vähemmän kuin esimerkiksi Ruotsiin (noin 600 - 800 lasta) ja Tanskaan (noin 400 - 500 lasta) vuosittain adoptoitavat lapset. Merkille pantavaa on myös, että suomalaisilla palvelunantajilla on huomattavasti vähemmän ulkomaisia kontakteja kuin Ruotsilla ja Tanskalla. Yhdistyksemme mukaan Suomeen voisi kontaktimaita lisäämällä tulla huomattavasti enemmän lapsia. Adoptio on merkittävä tapa tulla perheeksi.

Tiukat ikäraajat eivät edistä lapsen etua

Mietinnössä esitetään adoptiohakijoille enimmäisikärajaksi 50 vuotta (käytännössä adoptiohakija voi olla enintään 49-vuotias lapsen nimeämishetkellä) sekä ehdotetaan lapsen ja adoptiovanhemman maksimi-ikäeron alentamista nykyisen käytännön mukaisesta 45 vuodesta 42 vuoteen. Katsomme, että lapsen etu ei toteudu näissä ehdotuksissa.

Yhdistyksen mielestä adoptiohakijoiden määrää ei pitäisi rajoittaa tiukempia ikärajoja asettamalla.

Adoptiotoiminta on nykyisin entistä räätälöidämpää. Adoptiovapailla lapsilla on entistä enemmän erilaisia tarpeita ja he ovat lisäksi usein entistä vanhempia. Tällaisille lapsille tarvitaan vanhempia, joilla on poikkeuksellisia vahvuuksia. Ikä on vain yksi tekijä. Muiden tekijöiden vaikutuksella, kuten esimerkiksi hakijoiden terveydellä ja voimavaroilla, on ikää huomattavasti tärkeämpi merkitys lapsen kannalta. Yhdistyksen mielestä on lapsen edun vastaista painottaa iän merkitystä muiden tekijöiden kustannuksella adoptiovanhempia valittaessa.

Suomen adoptiokohdemailla on kullakin omat ikäraajansa adoptiovanhemmille. Lapset sijoitetaan pääsääntöisesti kohdevaltioissa paikallisten viranomaisten toimesta, jotka etsivät kullekin lapselle sopivimmat vanhemmat. Paikalliset viranomaiset tekevät lopullisen päätöksen myös sen suhteen, minkä ikäiset vanhemmat ovat parhaat kullekin lapselle. Yhdistyksen mielestä Suomen ei pitäisi ikärajoja tiukentavalla lainsäädännöllä vaikeuttaa kohdemaiden toimintaa vaan luottaa siihen, että kohdemaat osaavat valita kullekin lapselle parhaat vanhemmat voimassa olevia lakejaan noudattaen.

Adoptiovanhempien ehdotettu yläikäraja 50 vuotta ei myöskään edistäisi kansainväliseen adoptioon vapautuvien isompien lasten etua. Myös vanhemmilla lapsilla on oikeus perheeseen ja heillä tulisi olla oikeus tulla toivottuna vanhemmille, jotka ovat nimenomaan halunneet vanhemman lapsen. Useimmiten nuoret adoptiohakijat toivovat mahdollisimman pientä lasta. Asettamalla adoptiohakijoiden yläikärajan 50 vuoteen on vaara, että kouluikäiset adoptioperhettä tarvitsevat lapset tai sisarusarjat, joista vanhin on yli 7-vuotias, eivät löytäisi Suomesta adoptiovanhempia ja jäisivät pysyvästi lastenkotiin. Nykyään Suomeen tulee vuosittain seitsemän vuotta täyttäneitä adoptiolapsia kymmenkunta.

Adoptiovanhemman ja adoptoitavan lapsen ikäeroa pienentämällä asetettaisiin moni adoptioperhe ikävään asemaan, sillä 42 - 45 vuoden ikäerolla adoptoineet perheet eivät voisi saada adoption kautta sisarusta, sillä perheeseen tulevan lapsen täytyy olla nuorempi kuin jo perheessä olevat lapset.

Avoin adoptio on erinomainen tapa löytää laitoksessa asuvalle lapselle pysyvä perhe

Ehdotettu lainsäädäntö sisältää säännökset siitä, miten Suomessa adoptoitava lapsi voisi pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaan adoption jälkeen. Adoptioperheet ry:n mukaan tällainen niin kutsuttu avoin adoptio on erittäin kannatettava käytäntö, ja yhdistys toivoo, että järjestelmä johtaisi siihen, että laitoksissa sijoitettuina olevat lapset saisivat pysyvän perheen.

Koska järjestelmä on laajemmin vasta syntymässä, on sen toimeenpanemiseksi, parhaiden menetelmien löytämiseksi ja niistä tiedottamiseksi osoitettava resursseja. Tutkimisen arvoista on muun muassa selvittää, voisiko lapselle tärkeä ihminen olla joku muukin kuin tämän biologinen vanhempi tai aikaisempi adoptiovanhempi.

Adoptioneuvontaa kehitettävä perheiden tarpeita kuunnellen

Adoptioneuvonta on sosiaalityön erityisalue, jota tehdäkseen sosiaalityöntekijöiden tulisi saada koulutusta ja perehdytystä. Adoptiohakijoilla pitäisi olla mahdollisuus saada adoptioneuvontaa omasta kunnasta tai lähialueelta. Tämän mahdollistamiseksi kunnissa työskentelevillä sosiaalityöntekijöillä tulisi olla valtakunnallinen ammatillinen yhteistyöverkosto tiedonkulun ja osaamisen siirron varmistamiseksi. Adoptioperheelle tulisi taata jatkuvuus koko adoptioprosessin ajan.

Adoptioperheillä ei ole tällä hetkellä käytössään riittäviä palveluita adoption vahvistamisen jälkeen. Adoptioneuvonta keskittyy adoptioprosessin alkuvaiheeseen. Lapsitiedon tultua adoptioperheillä ei useinkaan ole käytettävissään esimerkiksi äitiysneuvolaan verrattavia tukipalveluita. Lapsen tultua kotiin sosiaalityöntekijä tekee kunkin adoptiomaan vaatimat seurantakäynnit, jonka jälkeen perhe on omillaan.

Katsomme, että adoptioneuvontaa adoption vahvistamisen jälkeen tulisi kehittää huomattavasti perheiden tarpeita kuunnellen. Yhdistys toivoo, adoptiotoimijoille osoitetaan riittävät taloudelliset resurssit, jotta lain sisältö ja henki toteutuisivat. Lapsen etu vaatii hyvää adoptioneuvontaa sekä ennen adoptiota että sen jälkeen.

Mietinnössä korostetaan, että ehdotuksesta ei todellisuudessa aiheudu kustannuksia, koska adoptiohakijoiden määrä tulee vähenemään uusien ikärajojen myötä. Tästä ei kuitenkaan ole minkäänlaista varmuutta. Adoptioneuvonnan laadullinen kehittäminen ja alueellisten erojen poistaminen niin laadussa kuin neuvonnan kestossa vaativat resursseja hakijoiden määrästä riippumatta.

Muut lainsäädännölliset epäkohdat

Adoptioperheet ry pitää tärkeänä myös sitä, että adoptoitavan lapsen etu nostetaan esiin laajemminkin ja adoptiolainsäädännön uudistamisen yhteydessä puututtaisiin adoptoitujen lasten ja adoptioperheiden eriarvoiseen asemaan biologisiin perheisiin verrattuna. Suuri olemassa oleva epäkohta on perhevapaaetuudet, jotka ovat edelleenkin heikommat kuin perheillä, joihin lapset tulevat syntymän kautta. Adoptioäideillä ei ole esimerkiksi lainkaan äitiysvapaata.

Erityisen heikossa asemassa ovat perheet, joihin adoptoidaan seitsemän vuotta täyttänyt lapsi. Näillä perheillä ei ole oikeutta minkäänlaisiin vanhempainvapaisiin. Esimerkiksi Ruotsissa lapsi ”syntyy” perheeseen adoptiohetkellä ja perhe saa yhtäläiset perhe-etuisuudet.

2 KOMMENTTEJA EHDOTETUISTA LAINKOHDISTA

2 § Lapsen etu

Tältä osin viittaamme edellä kohdassa 1 esittämäämme. Korostamme sitä, että lapsen etu tulee nähdä laajasti globaalilla tasolla. Adoptoidun lapsen etu tulee nähdä myös koko adoptoidun henkilön elinkaaren aikana.

6 § Adoptiohakijan vähimmäis- ja enimmäisikä

7 § Ikäero

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että adoptioluvan voimassaolo päättyy hakijan täyttäessä 50 vuotta eli käytännössä adoptiohakija ei voisi olla 49:ää vuotta vanhempi lapsen nimeämishetkellä. Lisäksi lapsen ja vanhemman välinen ikäero ei saisi olla suurempi kuin 42 vuotta. Yhdistyksemme katsoo, että erillisiä yläikärajoja ei tarvittaisi, vaan nykyinen säätely, jonka mukaan ”vanhemman ja lapsen ikäeron tulee olla luonnollinen” on riittävä. Tiedossamme ei ole tosiasiallisia ongelmia nykyisestä ikäkäytännöstä.

Nykyisin jokaisen hakijan tilanteesta tehdään adoptioprosessin aikana kokonaisarvio, jossa arvioidaan tarkasti hakijan mahdollisuudet toimia vanhempana (terveys, voimavarat, kokemus, sosioekonominen asema jne.). Adoptioprosessiin lähtiessään adoptiohakija tarjoaa itseään vanhemmaksi eikä adoptioprosessin käynnistäminen automaattisesti takaa lasta. Adoptioprosessin aikana hakija arvioidaan kolmen erillisen tahon toimesta: ensin neuvonnanantajan, sen jälkeen adoptiolautakunnan ja viime kädessä luovuttavan maan adoptioviranomaisten. Kukin taho tekee ammattimaisen arvion jokaisen hakijan kyvystä toimia adoptiovanhempina. Adoptiohakijoiden tilannetta tarkastellaan prosessin kestäessä määrääjain adoptiolupaa uusittaessa.

Kun adoptioon vapaa lapsi nimetään tietylle adoptiohakijalle, nimeämisessä tarkastellaan nimenomaan kyseisen lapsen tarpeita; millaiset vanhemmat hän tarvitsee ja kuka/ketkä suuresta määrästä hakijoita pystyy/pystyvät tyydyttämään hänen yksilölliset tarpeensa parhaiten. Adoptioon vapaat lapset ovat nykyisin usein entistä erityistarpeisempia ja vanhempia, mistä syystä adoptio on nykyisin entistä räätälöidämpää. Tarvitaan monenlaisia hakijoita, koska Suomeenkin tulee erilaisia lapsia, jotka tarvitsevat erilaisia vanhempia. Erityisesti niin kutsutut erityistarpeiset lapset tarvitsevat vanhempia, joilla on poikkeuksellisia vahvuuksia, joiden vaikutus on ikää huomattavasti tärkeämpi lapsen kannalta.

Vanhempien lasten osuus adoptiovapaista lapsista maailmalla on lisääntynyt viime vuosina. Erityisesti leikki-ikäisiä vanhemmille lapsille tarvitaan lisää vanhempia. Suomessa, samoin kuin kansainvälisestikin, vanhemmilla adoptiohakijoilla löytyy valmiuksia ja halukkuutta adoptoida vanhempia lapsia.

Adoptiovanhempien yläikäraja 50 vuotta ei edistä kansainväliseen adoptioon vapautuvien isompien lasten etua. Vanhemmilla lapsilla on oikeus perheeseen ja heillä tulisi olla oikeus tulla toivottuna vanhemmille, jotka ovat nimenomaisesti halunneet vanhemman lapsen.

Suomessa väestön elinikäodotus on korkeimpia maailmassa ja myös lastensaanti-ikä on viime vuosina noussut. Lisäksi adoptiohakijoilta vaaditaan hyvää terveydentilaa eikä elinikää lyhentäviä riskitekijöitä sallita. Korkeampi ikä tuo vanhemmalle usein myös monenlaisia voimavaroja ja vahvuuksia.

Hakijoiden yläikärajan laskemisen perusteluksi ei ole esitetty tutkimustietoa eikä tietääksemme tällaista tutkimusta ole tehtykään. Jos lakiin halutaan kirjata lapsen ja vanhemman välinen maksimi-ikäero, tulisi nykyinen käytäntö 45 vuoden ikäerosta kirjata lakiin eikä ikäeroa saisi laskea. Eri-ikäisten hakijoiden kohdalla tulisi pariskuntaa tarkastella kokonaisuutena siten, että hakijoille laskettaisiin keskiarvoikä, joka olisi ratkaiseva. Tämän käytännön jatkaminen mahdollistaisi myös nuorempien sisarusten adoptoimisen nykyisiin adoptioperheisiin huomattavasti paremmin kuin ikäeron laskeminen kolmella vuodella.

4 luku Adoptioneuvonnasta

Adoptioneuvonta on sosiaalihuoltolain mukainen maksuton sosiaalipalvelu, jota lapsen adoptioon luovuttamista harkitsevalla henkilöllä ja adoptiohakijalla on oikeus saada. Tältä osin haluamme ilmaista huolestamme siitä, että adoptioneuvontaa joutuu hakijan asuinpaikasta riippuen odottamaan huomattavan pitkiä aikoja. Myös neuvonnan kesto vaihtelee huomattavasti hakijan asuinpaikkakunnan resurssitilanteen mukaan: toisella paikkakunnalla adoptioneuvonta voi kestää puoli vuotta, jossakin muualla neuvontavaiheeseen voi kulua yli kaksi vuotta. Pitkissä prosesseissa kuluu aikaa alkuinfotilaisuuden ja itse neuvonnan alun odottamiseen, pitkiin tapaamisväleihin ja joissakin tapauksissa useita kuukausia myös selvityksen kirjoittamiseen. Yhdistyksemme kannan mukaan adoptioneuvonnan aloittamisesta ja sen kestosta tulisi määrätä laissa, jotta kansalaisia ei asetettaisi eriarvoiseen asemaan heidän asuinpaikastaan riippuen.

Myös neuvonnan sisällöstä tulisi mielestämme määrätä tarkemmin lailla tai sen perusteella annettavassa asetuksessa. Nykyisin neuvonnan perusteella laadittavat selvitykset adoptioneuvonnan antamisesta (aikaisemmin kotiselvitykset) vaihtelevat suuresti riippuen siitä, mikä taho on antanut adoptioneuvontaa. Hakijoiden oikeusturvaa tämä loukkaa muun muassa adoptioluvan saannin lykkääntyessä silloin, kun lautakunta joutuu tekemään lisäselvityspyyntöjä. Myös kohdemaissa selvityksiä luetaan tarkoin ja lapsiesitykset tehdään pitkälti tähän dokumenttiin pohjaten. Tämä lisää entisestään tarvetta sille, että kaikkien hakijoiden selvitykset on laadittu yhtä asiantuntevasti.

Yhdistyksemme pitää myös tärkeänä sitä, että adoptiohakijoille on tarjolla laadukkaita valmennuskursseja. Adoptioneuvonnan sisällöllinen kehittäminen on erittäin tärkeää ja kannatettavaa, mutta se ei yksin riitä vastaamaan haasteisiin, joita adoptiohakijat kohtaavat pidentyneiden adoptioprosessien kuluessa ja lasten tultua perheisiin. Adoptioerheet ry:n kokemuksen mukaan adoptioerheiden ensisijainen tukimuoto on monissa elämäntilanteissa vertaistuki. Adoptio ei ole vain tiedollinen, vaan hyvin pitkälti kokemuksellinen prosessi. Adoptioneuvontaa antavan sosiaalityöntekijän rooli on sekä neuvoa että arvioida, mikä tekee tilanteesta vaativan. Ei ole realistista odottaa, että adoptioneuvonta yksin voisi vastata kaikkiin tarpeisiin ja odotuksiin. Mitä aikaisemmin hakija aloittaa vertaisverkoston luomisen, sitä suurempi hyöty siitä ehtii olla adoptio-odotuksen aikana ja myöhemmin perheellistymisen myötä. Valmis verkosto on olemassa myös lasta varten; hän saa alusta asti

kasvaa siinä tietoisuudessa, että adoptio koskettaa muitakin lapsia ja perheitä sekä saa vertaistukea muilta adoptoiduilta lapsilta.

Esimerkiksi Tanskassa ja Hollannissa adoptiovalmennuskurssit ovat pakollisia, samoin Ruotsissa vuodesta 2005 alkaen. Myös Norjassa on ehdotettu valmennuskurssien ottamista mukaan kaikkiin adoptioprosesseihin. Adoptioerheet ry esittää, että Suomessa adoptiovalmennuskurssit tulisivat osaksi adoptioprosessia esimerkiksi kolmen vuoden siirtymäajalla. Valmennuskurssien tulee olla laadukkaita, erillisiä arviointia sisältävästä adoptioneuvonnasta, ja ainakin osan vetäjistä tulee olla kokeneita adoptiovanhempia. Koska adoptiovanhemmat eivät useimmiten osallistu kuntien maksuttomiin vanhempainvalmennuksiin esimerkiksi neuvolassa, tulisi valtion tai kuntien kustantaa tämä vastaava palvelumuoto.

24 § Adoptioneuvonnan tehtävät

Ehdotetun säännöksen 1 momentin 10-kohta sisältää nykyistä lakia vastaavan säännöksen siitä, että adoptioneuvonnan antajan on huolehdittava siitä, että adoptiohakijat hakevat adoptionvahvistamista viivytyksettä.

Yhdistyksemme korostaa sitä, että neuvonnanantajalla on adoption vahvistamisessa erittäin tärkeä rooli: miten pian sosiaalityöntekijä tulee käymään perheen luona ja miten kauan sen jälkeen asiapapereiden kuntoon saaminen kestää. Yhdistyksemme katsoo, että lakiin tulisi lisätä säännös neuvonnanantajan nimenomaisesta velvollisuudesta omalta osaltaan vaikuttaa siihen, että adoptio saadaan vahvistettua viivytyksettä.

25 § Adoptioneuvonta adoption vahvistamisen jälkeen

Yhdistyksemme pitää tätä kohtaa äärimmäisen tärkeänä. Kuten edellä kohdassa 1 on mainittu, yhdistyksemme toivoo, että lainsäädännön käytännön toteuttamiselle osoitetaan riittävät resurssit, jotta adoptioerheiden saamaa adoptioneuvontaa adoption vahvistamisen jälkeen tullaan kehittämään ja tarjoamaan perheiden käyttöön.

Palvelun pitäisi olla perheiden käytettävissä heti lapsitiedon tultua sekä erityisesti lapsen ensimmäisten perheessä olovuosien ajan. Panostamalla perheiden tukemiseen alkuvaiheessa voidaan ennaltaehkäistä monien ongelmien puhkeaminen myöhemmin.

39 § Lupavaatimus

Yhdistyksemme katsoo, että adoptioluvan vaatiminen myös kotimaisessa adoptiossa on hyvä asia, mutta vaadimme, että adoptiolautakunnan työmäärän lisääntyminen ei johda lupien odotusaikojen pidentymiseen.

50 § Muutoksenhaku

Yhdistyksemme kannan mukaan adoptiolautakunnalle ei saisi antaa valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ensinnäkin adoptiolautakunta on lupaviranomainen, jonka päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen. Mielestämme olisi ristiriitaista, jos adoptiolautakunta saisi hakea muutosta hallinto-oikeuden tekemään päätökseen, jolla olisi muutettu sen itse tekemää päätöstä.

Adoptioluvista tehdyt valitukset eivät koskaan ole varsinaisia lain tulkintakysymyksiä, vaan aina pelkästään yksittäistapauksen arviointia (tarkoituksenmukaisuusharkintaa): soveltuuko tietty hakija adoptiovanhemmaksi vai ei. Yksittäistä hakijaa koskeva hallinto-oikeuden päätös

ei koskaan adoptiolupa-asioissa voi sisältää yleisempää oikeuskysymystä, joten adoptiolautakunnan valitusoikeutta ei voida perustella lupakäytännön yhtenäisyydellä.

Adoptiolautakunnan valitusoikeus vaarantaisi adoptiohakijoiden oikeusturvaa huomattavasti. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehtävä valitus on kiireellisenäkin erittäin aikaa vievä prosessi ja olisi väärin adoptiohakijan oikeusturvaa kohtaan, jos hänen prosessinsa pitkittyisi useilla vuosilla adoptiolautakunnan tekemän valituksen johdosta.

95 § Adoptoitavan lapsen edustaminen

Ehdotetussa säännöksessä määritetään adoptiohakijan asemaa lapsen edustajana sen jälkeen, kun lapsi on sijoitettu adoptiohakijan luokse adoptiotarkoituksessa. Säännöksen perustelujen (s. 126) mukaan adoptiohakija ei voisi hakea lapselle passia, jollei passin hakemista kyseiseen yksittäistapaukseen liittyvien erityisten olosuhteiden vuoksi ole katsottava kiireelliseksi asiaksi.

Suurimmassa osassa kansainvälisiä adoptioita adoptio on vahvistettu jo lapsen syntymämaassa, jolloin lapsella on automaattisesti Suomen kansalaisuus maahan tullessaan. Kuitenkin esimerkiksi Thaimaan, Filippiinien ja Intian adoptioprosessi etenee tällä hetkellä siten, että paikallinen adoptioviranomainen valtuuttaa adoptiohakijat toimimaan adoptoitavan lapsen huoltajina/hoitajina. Perheen kotiintulon jälkeen syntymämaan adoptioviranomaiset vaativat seurantaraportteja lapsen edun varmistamiseksi. Seurantaraporttien toimittamisen jälkeen kestää jopa 1 – 2 vuotta ennen kuin lopulliset laillistamisasiakirjat lähetetään Suomeen.

Suurimmalla osalla adoptoiduista lapsista on syntymämaansa kansalaisuus, jolloin heillä on passi Suomeen saapuessaan. Syntymämaan passilla, johon on liitetty Suomen myöntämä oleskelulupa, lapsi voi matkustaa perheensä kanssa ennen adoption vahvistumista (Schengenin alueella ilman viisumia). Suomen kontaktimaista tulee myös lapsia, joilla ei ole kansalaisuutta. Kansalaisuudettomat lapset pääsevät matkustamaan Suomeen syntymämaan ja Suomen viranomaisten myöntämällä dokumenteilla, jotka ovat voimassa vain muutaman viikon.

Suomen ulkomaalaislainsäädäntö vaatii, että Suomessa oleskelevilla ulkomaalaisilla on olemassa voimassa oleva matkustusasiakirja. Näin ollen Suomeen saapuvalla kansalaisuudettomalle adoptiolapselle on pakko anoa muukalaispassia Suomeen tulon jälkeen. Mikäli muukalaispassia ei saisi anoa, estäisi tämä adoptioperheen ulkomaille matkustamisen jopa useaksi vuodeksi.

Katsomme, että lainkohdassa tai sen perusteluissa tulisi erikseen mainita, että adoptiohakijoilla on oikeus hakea lapselleen muukalaispassia sijoitusaikana.

100 § Perintöoikeus

Adoptoidun henkilön asema vastaa tänä päivänä suurimmalta osin perheeseen syntyneen lapsen asemaa, mitä Adoptioperheet ry pitää erittäin tärkeänä yhteiskunnallisesti. Voidaan pitää ristiriitaisena, että ehdotettu laki ei kaikilta osin pyri tähän. Ennen 1.1.1980 toteutuneissa adoptioissa jatkuisi kahdenlainen perimisoikeus riippuen siitä, ovatko adoptiovanhemmat vahvistaneet adoption vastaamaan nykykäytäntöä (ns. vahva adoptio). Vaikka yksittäisen adoptoidun henkilön intressissä voisi olla kahden vanhemman perimisen sijaan neljän periminen, pitää tämänkaltainen erityisasema yllä vanhentuneita asenteita ja on

omiaan asettamaan sisarukset perheen sisällä eri asemaan riippuen siitä, milloin adoptio on toteutettu. Tämä ei liene lainsäätäjän tarkoitus.

Adoptioperheet ry:n mukaan adoptoidut henkilöt tulee rinnastaa perintökaaressa perheeseen syntyneisiin lapsiin kaikilta osin. Ruotsissa tämänkaltainen käytäntö on ollut voimassa vuodesta 1960.

101 § Siirtymäsäännökset

Ehdotetuissa siirtymäsäännöksissä (101 § 1 mom 2-kohta) säädetään, että uuden lain voimaantullessa voimassa olevia adoptiolupia voitaisiin pidentää yhden kerran entisen lain perusteella.

Adoptioprosessit ovat viime vuosina venyneet huomattavan pitkiksi ja lähes jokainen adoptiohakija joutuu hakemaan pidennystä adoptiolupaansa vähintään kerran, mutta hyvin usein useamman kerran. Adoptioluvan pidennykset johtuvat hakijoista riippumattomista syistä, joten katsomme, että oikeudenmukaisuuden vuoksi vanhaa lakia tulisi soveltaa kaikkiin adoptiohakijoihin, jotka ovat aloittaneet adoptioprosessinsa ennen uuden lain voimaantuloa tai vähintään kaikkiin niihin hakijoihin, joiden adoptiolupahakemus on toimitettu adoptiolautakunnalle ennen uuden lain voimaantuloa.

Aikuisten adoptiohakijoiden lisäksi adoptioprosessien keskeytykset koskevat aina myös perheessä jo olevia lapsia, joita on kuultu adoptioasiassa adoptioneuvonnan aikana, joten he ovat keskeytyshetkellä saattaneet odottaa sisarusta jo useita vuosia. Kyseessä olevien hakijoiden voimavarat ja mahdollisuudet vanhemmuuteen on jo punnittu adoptioneuvonnassa ja adoptiolautakunnassa sekä hakemusasiakirjat otettu mahdollisesti vastaan kontaktimaassa, joten keskeytys lakitekhnisen seikan vuoksi olisi myös viranomaisten työn hukkaan heittämistä.

Adoptioperheet ry kiittää mahdollisuudesta saada osallistua adoptiolainsäädännön uudistamiseen. Yhdistys on perustettu 1997 ja siihen kuuluu yli 2800 täysi-ikäistä henkilöjäsentä.

Helsingissä helmikuun 16. päivänä 2011

ADOPTIOPERHEET RY